

Politički kontekst

Ravnopravnost spolova temeljno je načelo koje čini sastavni dio ljudskih prava i preduvjet je kako bi ljudska prava bila primjenjiva i kako bi njihovo uživanje postalo dostupno svim osobama. U Bečkoj deklaraciji i programu djelovanja „ljudska prava žena i djevojčica” definiraju se kao „neotuđiv, sastavni i neodjeljiv dio jedinstvenih ljudskih prava”. Nadalje, deklaracija poziva da se ženska ljudska prava uzmu u obzir u svim aktivnostima Ujedinjenih naroda. Povezano s time, ljudska prava žena rješavaju se i izražena su kroz nekoliko međunarodnih i europskih pravnih instrumenata.

Međunarodni instrumenti i zakonodavstvo o ljudskim pravima:

- Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) u kojoj se ženska ljudska prava definiraju kao ljudska prava.
- Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom (2007.) koja predstavlja jedini međunarodni instrument za ljudska prava koji je EU ratificirala.

Instrumenti i zakonodavstvo Europske unije o ljudskim pravima

- Ugovori Europske unije, odnosno Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU) (preinaka iz 2009. godine) u kojem se potvrđuje načelo ravnopravnosti i obveza EU-a u pogledu ukidanja neravnopravnosti, te se poziva države članice na borbu protiv diskriminacije pri utvrđivanju i provođenju politika.
- Europska povelja o temeljnim pravima (2000.) kojom se jača opći zakonodavni okvir za ljudska prava u EU-u, uspostavlja načelo ravnopravnosti spolova i zabranjuje diskriminacija, jamči svim pojedincima pravo na učinkovit pravni lijek i pravično suđenje.
- Direktive Europske unije koje se tiču područja kao što su jednake mogućnosti i jednako postupanje prema ženama i muškarcima pri zapošljavanju (2006/54/EU), tereta dokaza u slučajevima diskriminacije na osnovi spola (97/80/EZ), prava žrtava kaznenih djela, koncepta „rodno uvjetovanog nasilja” i „nasilja u bliskim odnosima” (2012/29/EU).
- Strategija za ravnopravnost žena i muškaraca za 2010. – 2015. u kojoj se države članice potiče na to da uzmu u obzir različite potrebe žena (uključujući

interseksijske neravnopravnosti) u okviru zakonodavstva i politika, a kojom se uvodi ideja o tome da nasilje nad ženama predstavlja povredu ljudskih prava.

- Europski pakt za ravnopravnost žena i muškaraca za 2011. – 2020. kojim se države članice poziva na to da poduzmu potrebne korake kako bi riješile pitanje diskriminacije u različitim područjima društvenog života.
- Europska strategija za osobe s invaliditetom (2010. – 2020.).
- Okvir EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020.
- Okvirna odluka Vijeća 2002/629/PUP od 19. srpnja 2002. o suzbijanju trgovanja ljudima.

Strateški ciljevi BPfA-e i pokazatelji EU-a

- I.1.** Promicati i štiti ljudska prava žena potpunom provedbom svih instrumenata za ljudska prava, osobito Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW).
- I.2.** Osigurati ravnopravnost i nediskriminaciju u okviru zakona i u praksi.
- I.3.** Postići pravnu pismenost (odnosno osnaživanje žena u pogledu pitanja koja uključuju pravo).

Sve su države članice ratificirale CEDAW i stoga su ga dužne provoditi u skladu s principom posvećivanja dužne pažnje. Kao dio ove obveze države članice redovito podnose nacionalna izvješća o poduzetim mjerama Odboru za uklanjanje diskriminacije žena (Odbor CEDAW-a) koji ta izvješća analizira i izdaje određene preporuke. Ona su nadopunjena izvještajima u sjeni sastavljenim od strane organizacija civilnog društva u dotičnim zemljama. Nadalje, Europska komisija izdaje godišnja izvješća o ravnopravnosti žena i muškaraca. Do ovoga trenutka područje ljudskih prava nije bilo razmatrano kao dio postupka nadzora BPfA-e na razini EU-a.

U bazi podataka „Žene i muškarci u EU-u – činjenice i brojke” koju je razvio Europski institut za ravnopravnost spolova nalaze se najnoviji podaci i informacije o ovim indikatorima koji su dostupni na adresi <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Zaključci na temelju podataka prikupljenih diljem EU-a

Zakonodavstvo o borbi protiv diskriminacije zahtjevno je za prenošenje i provedbu

Prema Mreži pravnih stručnjaka Europske komisije provedba direktiva o ravnopravnosti spolova u nekim je slučajevima ograničena. Primjerice, većinom rodno neutralan pristup donesen u okviru oblikovanja zakonodavstva čini prepreku provedbi ravnopravnosti spolova, kao i zastupljenost stereotipova u okviru zakonodavstva i pravosudnih institucija. Povezano s time, u prosjeku samo 22 % građana u EU-27 smatralo je da su njihove vlade tijekom 2012. godine učinkovito rješavale sve oblike diskriminacije.

Strukturne i institucionalne prepreke za žene u pristupanju pravosuđu

Žene se suočavaju sa specifičnim strukturnim i institucionalnim preprekama u pristupanju pravosuđu. Te poteškoće mogu biti povezane s troškovima sudskih postupaka. Nadalje, sudovi i policijske snage mogu imati nedovoljnu razinu razumijevanja o nasilju nad ženama. Kao posljedica, zbog nedovoljne koordinacije između pravosudnih i kaznenih institucija tijekom istražnih postupaka i prikupljenih dokaza može biti potrebno da žene koje su preživjele nasilje ponovno iznesu svoja iskustva i ponove liječničke preglede. To, uz društveni pritisak, dovodi do dugotrajnih sudskih postupaka i sekundarne viktimizacije, što bi posljedično moglo obeshrabriti žene da podnesu tužbu.

Stereotipovi i nedovoljna zastupljenost žena u policijskim snagama i pravosuđu mogu dovesti do smanjenja kvalitete usluga koje muškarci i žene dobivaju te odvratiti žene od traženja potpore. Tradicionalni stavovi i uvjerenja povezana s rodnim stereotipovima mogu prouzročiti rodne pristranosti na sudovima što je utvrđeno kao jedan od razloga zbog kojih malen broj sudskih slučajeva dovodi do presuda, a zabilježene su visoke razine slučajeva koji ne ulaze u kazneno-pravni sustav i stoga ne rezultiraju donošenjem presude.

Razvoj podataka i istraživanja na nacionalnoj razini i razini EU-a pomogli bi u utvrđivanju prepreka s kojima se žene suočavaju te u njihovoj boljoj procjeni.

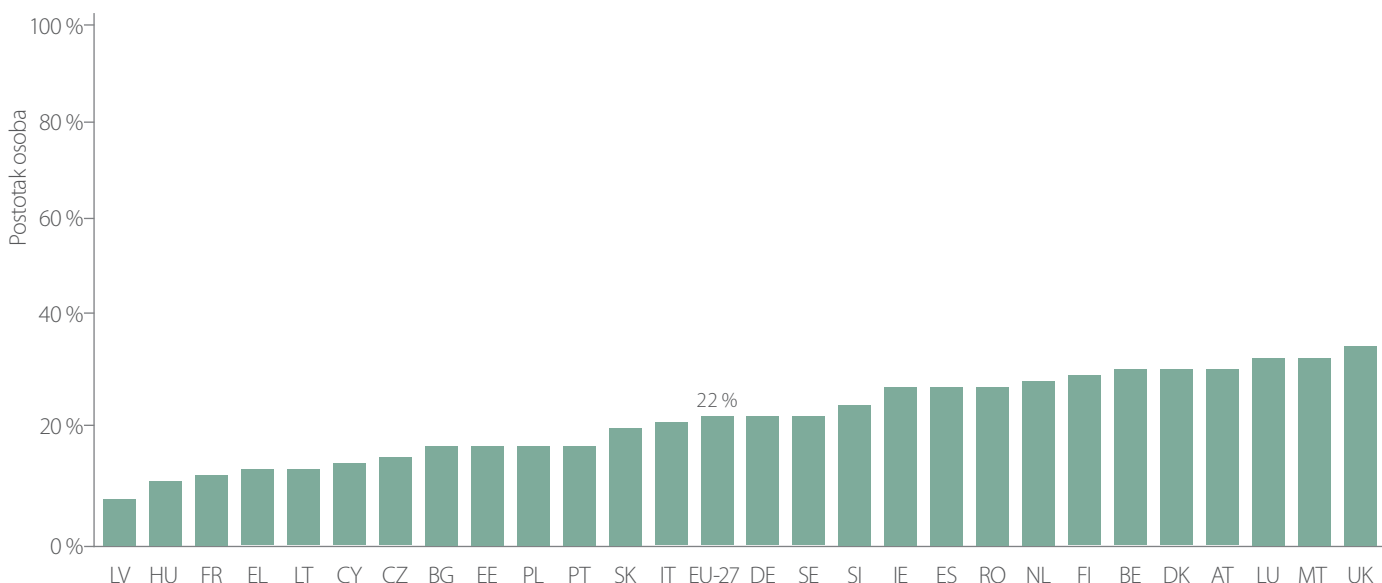
Žene iz različitih skupina suočavaju se s različitim izazovima u ostvarivanju svojih prava

Žene ne čine homogenu skupinu, a pravni, institucionalni, strukturni, društveno-gospodarski i kulturni čimbenici mogu činiti dodatnu prepreku nekim ženama u pristupanju pravosuđu. U skladu s time žene se istodobno suočavaju s višestrukim oblicima diskriminacije. Na temelju koncepta interseksionalnosti diskriminacija koju žene doživljavaju na različitim osnovama istodobno čini više od zbroja različitih čimbenika. Takva diskriminacija ima multiplikacijski učinak s obzirom na to da su iskustva u pogledu diskriminacije neodjeljiva i složena.

Procjena interseksijske diskriminacije zahtjevan je postupak, osobito s obzirom na spol

Interseksijska diskriminacija složen je koncept, teško ga je definirati i stoga se na različite načine primjenjuje u okviru različitih pravnih sustava država članica. Na temelju

POSTOTAK OSOBA KOJE SMATRAJU DA SU NAPORI PODUZETI U NJIHOVOJ ZEMLJI ZA BORBU PROTIV SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE U POTPUNOSTI UČINKOVITI, 2012.

Izvor: Posebno istraživanje Eurobarometra 393, Diskriminacija u EU-u 2012. godine

načela usporedivosti potrebno je utvrditi referentni slučaj u okviru prava EU-a i nacionalnog prava kako bi se procijenilo je li osoba izložena diskriminaciji. Konkretno, u pogledu interseksionalnosti teško je pronaći odgovarajuće usporedbe zbog čega je načelo nediskriminacije u praksi ograničeno.

Migrantice (uključujući izbjeglice, tražiteljice azila i žene bez osobnih dokumenata)

Većina država članica daje pravo na privremen boravak ako postoji dokaz o redovitom ugovoru o radu. Međutim, migrantice često rade u nereguliranim sektorima i području „sive ekonomije“. Nadalje, zakoni o boravku i zapošljavanju u kojima se ne vodi računa o spolu i dalje su povezani s obiteljskim statusom. U skladu s time žene koje uđu u zemlju kao supruge muške zaposlene osobe ovise o nastavku njihova odnosa zbog čega im je osobito teško tražiti potporu kazneno-pravnog sustava kada se, primjerice, suočavaju s rodno uvjetovanim nasiljem. Pristupanje pravosuđu osobito je teško za migrantice bez osobnih dokumenata s obzirom na to da one mogu strahovati od toga da će postati žrtve kriminalizacije ako pristupe pravnom sustavu, što je problem s kojim se osobito suočavaju žrtve trgovanja ljudima i prisilne prostitucije.

Žene pripadnice manjinske skupine

Žene pripadnice manjinskih skupina (npr. etničkih, jezičnih ili vjerskih) imaju ograničen pristup pravosuđu s obzirom na to da se suočavaju s većim rizikom od siromaštva ili socijalne isključenosti. Međutim, unatoč činjenici da većina država članica ovisi o pojedinačnom sudjelovanju na tržištu rada kako bi održala svoj mirovinski sustav i sustav doprinosa, države članice nisu pristupile

pronalasku rješenja za poteškoće i prepreke na koje nailaze žene pripadnice etničkih manjina u pristupanju tržištu rada.

Romkinje

Romsko stanovništvo čini najveću etničku skupinu EU-a, a procjenjuje se da uključuje 6 milijuna osoba. Dok se pojam romsko stanovništvo često upotrebljava na političkoj razini, njime se zasjenjuje raznolikost unutar skupine. Romkinje se suočavaju s nekim od najistaknutijih oblika marginalizacije i diskriminacije i često se ograničava njihov ulazak u javnu sferu zbog obveza u privatnoj sferi i čvrstih tradicionalnih vrijednosti u pogledu uloge žena u njihovim zajednicama.

Žene s invaliditetom

Žene i djevojčice s invaliditetom čine 16 % ukupnog ženskog stanovništva u EU-u. Za žene s invaliditetom postoji između 0,5 i 10 puta veća vjerojatnost da će biti izložene diskriminaciji za razliku od žena bez invaliditeta.

Lezbijke i biseksualne žene te transrodne osobe

Kod lezbijki i biseksualnih žena kao i kod transrodnih osoba postoji veća vjerojatnost da će prijaviti slučaj izloženosti diskriminaciji na osnovi svog roda i nego što je to slučaj kod *gay* i biseksualnih muškaraca.

Starije žene

Žene u dobi iznad 65 godina i dalje se suočavaju sa specifičnom i znatnom diskriminacijom, osobito u pogledu pristupa zapošljavanju ili traženju naknade, pristupanju sudovima i policijskim postajama, s obzirom na to da možda ne posjeduju znanje o uslugama koje se pružaju ili sebe ne smatraju žrtvama.

Korisne inicijative:

Poštovanje ljudskih prava žena i jednako postupanje dio je aktivnosti nekoliko organizacija za ljudska prava u okviru država članica i diljem EU-a. Tijekom razdoblja 2012. – 2015. Estonski centar za ljudska prava vodi projekt pod nazivom „Mreža za jednako postupanje“ kojim se nastoji promicati jednako postupanje i poboljšati zaštita od diskriminacije putem mrežnog rada i suradnje između organizacija civilnog društva i strateškog zastupanja. Danski institut za ljudska prava (DIHR) objavio je novo izvješće o statusu s ciljem iznošenja ključnih pitanja u pogledu ljudskih prava u Danskoj. Teme postavljene kao prioritet u izvješću o statusu DIHR-a za 2013. usmjerene su na ravnopravnost spolova u Danskoj. Nadalje, Odjel za jednako postupanje u okviru DIHR-a radi na razvoju metoda za promicanje jednakog postupanja i nediskriminacije, a neki su od niza alata razvijenih u ovom području „Diversity Wheel“, „The Diversity Lab“ (za privatni sektor) i „The Equality Lab“ (za općine).

POBOLJŠANJA I PREPREKE U PODRUČJU I: LJUDSKA PRAVA ŽENA

POBOLJŠANJA

- Važnost osiguravanja jednakog pristupa pravosuđu prepoznata je kao temeljno pitanje.
- Neke države članice prepoznale su potrebu za rješavanjem višestruke ili intersekcijske diskriminacije.
- Potreba za pružanjem potpore ženama koje su preživjele nasilje sve se više prepoznaje i dovodi do donošenja naprednijih mjera i mehanizama potpore u pojedinim državama članicama.

PREPREKE

- Žene i muškarci ne uživaju svoja prava na jednak način.
- Žene se suočavaju s institucionalnim, gospodarskim i kulturnim preprekama u pristupanju pravosuđu.
- Ženama koje pripadaju određenim skupinama osobito je teško dobiti jednak pristup pravosuđu.
- Žene koje su bile žrtve nasilja i dalje se suočavaju sa znatnim preprekama pri traženju pravne zaštite.
- Nisu razvijeni usporedni podaci ili pokazatelji kako bi se procijenio napredak država članica u tom problematičnom području.

Put prema naprijed za EU

- Razviti pokazatelje za procjenu napretka država članica u području ljudskih prava žena.
- Riješiti prepreke s kojima se suočavaju žene te osobito žrtve nasilja pri traženju pravne zaštite u slučaju povrede njihovih prava.
- Osigurati jednak pristup pravosuđu za sve žene uklanjanjem gospodarskih, kulturnih i (rodnih) institucionalnih prepreka kao nužan preduvjet za ljudska prava žena.
- Razviti mjere za osiguravanje jednakog uživanja ljudskih prava za žene i muškarce, za rješavanje višestruke diskriminacije i intersekcionalnosti te za rješavanje specifičnih problema žena koje su preživjele nasilje.

Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE)

Europski institut za ravnopravnost spolova je centar znanja o ravnopravnosti spolova Europske unije. EIGE pruža podršku kreatorima politika i svim relevantnim institucijama u njihovim nastojanjima da ravnopravnost između žena i muškaraca postane stvarnost za sve Europljane i šire tako što im pruža konkretnu stručnu podršku i uvid u usporedive i pouzdane podatke o rodnoj ravnopravnosti u Europi.

Više informacija dostupno je na <http://eige.europa.eu/>

Informacijski dokumentacijski centar (RDC) pri Europskom institutu za ravnopravnost spolova je inovativno i praktično oruđe razvijeno s ciljem pružanja pomoći u lociranju ključnih izvora o ravnopravnosti spolova, omogućavanja razmjene znanja među onima koje zanimaju politike za ravnopravnost spolova, i s ciljem kreiranja virtualnog prostora za razgovor i diskusiju.

Više informacija dostupno je na <http://eige.europa.eu/rdc>

Kontakt:

Europski institut za ravnopravnost spolova
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, Tel. +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-563-3

doi:1 **MISSING**

MH-04-15-022-DE-N